

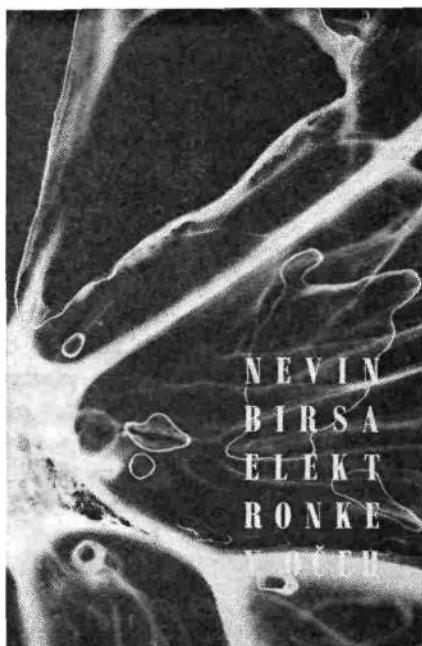
KRONIKA

KNJIŽEVNOST

NEVIN BIRSA, ELEKTRONKE
V OČEH

Pesniški prvenec Nevina Birse *Elektronke v očeh* se s svojimi izraznimi in vsebinskimi značilnostmi ne uvršča v sodobne slovenske evidentirane, bolj ali manj glasne pesniške pojave. Vendar pri tem ne gre za tako samosvojo knjigo, da bi je ravno zavoljo tega ne mogli primerjati s tem ali onim tokom: mladi pesnik se, po vsem sodeč, zavestno postavlja zunaj aktualnih prizadevanj po določevanju pomena in vloge poezije kot duhovne dejavnosti v civiliziranem svetu. Nekatera znamenja kažejo, da avtor takih potreb ne odkriva oziroma ne sluti, saj je v središču njegovega zanimanja edino njegov jaz, ki ga takó ali drugače opredeljujejo vnanji pojavi, sam pa se skuša iztrgati iz njihove navzočnosti, kadar omejujejo njegovo svobodo; pesniško dejanje mu je zato velikokrat psihološka razbremenitev, ki jo sproži navdih. Pesmi so zavoljo tega tudi manj rezultat intelektualnega kot emocionalnega napora; to izpričuje že njegov izrazni instrumentarij, v katerem so zelo pogoste besede, ki se nanašajo na naravo in lahko sestavljajo ustrezne paralelizme, inspiracijo ali personifikacijo: večer, dan, tema, pomlad, jesen, rože, ptice, drevesa, sonce, luna, nebo — po drugi strani pa izrazi duševnega stanja: sanje, upanje, bolečina, slast, ljubezen, žalost ipd., ki kajpada vsi izvirajo iz konkretnega čustvenega razpoloženja. To je tudi dokaz, da motor teh pesmi ni estetska potreba.

Tak vtis daje precej pesmi, toda jasno je, da Birsov jaz vseeno ni povsem indiferenten do sveta. Že v Zagonu v

jutru se hoče združiti z njim, vendar mu to ne uspe. Neuspeha sicer ne more premagati, toda nápak bi bilo meniti, da je pesnik iz tega razloga sedanjí svet popolnoma zaobšel in se vdal le, krajinarstvu, pomarančevcem, pomladi . . ., se pravi tisti romantiki, ki je sicer ne more zatajiti, vendar se ravno ob njej jasneje pokažejo njena nasprotja, kot je to v pesmi *Elektronke v očeh*. V njej so spojene zelo raznorodne jezikovne prvine, kakršne je tu pa tam moči zaslediti, čeprav včasih ne preglasijo osnovnega ekspresionističnega oziroma impresionističnega tona. To pa že pomeni toliko, da je mogoče reči, da se poleg emocionalnih elementov javlja tudi racionalni moment, ki bi ga bilo treba le spodbuditi. Nevin Bir-

sa očitno ima zmožnost za taka ustvarjanja, njeno uresničevanje pa je stvar poguma, kajti racionalnost vsekakor med drugim pomeni tudi dvom o pesmi in dvom o svetu.

J. Horvat

JANEZ OVSEC, SREDI VRTA JE DREVO

Sredi vrta je drevo je tretja pesniška zbirka Janeza Ovsca. Naj v začetku povemo, da nas ne prizadeva takó, kot je mogoče prizadevala avtorja samega, ki se je formalni izdelavi posvetil z vso skrbjo in vso močjo svojega uma. Namerno smo izpustili pri tem njegov čustveni napor, ki je vsekakor osrednja energija v teh sonetih, kajti ta napor ni preveč presenetljiv niti razburljiv. Ali je temu kriva prastara téma, ki je v sodobni liriki resnično redka, iz preprostega razloga, ker se pogosto drugače ni uresničevala kot romantično? Mar je torej ljubezenska pesem, za katero tu gre, danes le banalni privesek ali celo smet v težnji za formalizacijo življenja? Ne da bi dokončno odgovarjali na ti vprašani, lahko ob prebiranju pričujoče knjige samo rečemo, da gre bolj za opevanje téme kot za izpovedovanje doživetja. V čem se to kaže? — Najočitneje v tem, da je le poredko moč najti novo besedno zvezo: jasno je, da tudi z znanimi (starimi) besedami moremo povedati mnogo novega, toda potem je ravno nova besedna zveza tista, ki prinaša novo povednost. In tu je tisto, kar nas pri tej zbirki nervira: srečujemo besedne zveze Prešernovih časov, to pa še ne pomeni, da nas informirajo takó intenzivno kot npr. Prešernove. Znano je namreč, da ima vsak stavek svojo zgodovino, v poeziji recimo v tem smislu, da je bodisi v nasprotju bodisi v skladju z neko literarno dobo, skratka, da z njo nenehno vodi dialog. Tak dialog tu pogrešamo. Drugo, kar je zato neizogib-

no, je dejstvo, da vsa pesniška (metaforična) dekoracija ne »blesti«, je potemtakem neživa.

Ta zbirka sonetov se zavoljo tega ne bo mogla uveljaviti kot novum. Tudi ne le zavoljo omenjenih pripomb, ampak spričo vprašljivosti ljubezenske lirike, ki se tu javlja kot romantični beg v privatnost, zapiranje pred svetom in časom. Tedaj ni naključje ali nemara sprenevedanje, če Musilov Ulrich meni, da sta z Agato bila »zadnja romantika ljubezni«. S tem pa seveda ni rečeno, da je svet tako razjasnjen, da bi bila čustva eliminirana; še vedno obstaja prostor za »romance«, kot to imenuje ameriški fizik Hahn. Toda mar to ne pomeni, da se na splošno odrekamo zanimanju zanje?

J. Horvat

KATJA ŠPUR, VEZI

Menda je redka pesniška zbirka, kakršno je izdala Katja Špur z naslovom *Vezi*. Ker je v njej ena sama tema, bi lahko rekli, da gre za eno samo pesem — seveda če bi nekatere enote bile izločene, druge pa predelane, izčiščene: to je tema na odnos med materjo in hčerjo, odnos, ki se tu ne kaže v drugačni luči, kot jo poznamo že iz psihologije, da je navzočnost otrok v starših bolj ali manj intenzivna, da pa je sicer navadno usodnejša v otrocih kot v starših. Videti je, da je v tej knjižici mogoče zaslediti obratni primer. Pesnica se iz svojega človeškega bistva skuša nadaljevati v hčerino eksistenco, pri tem pa je razlog preprosto ta, da se materino življenje izteče pred hčerino, da je hčerini svet nekaj povsem novega, drugega kot svet matere, ki je osamljen in obsojen na umiranje. To nadaljevanje vključuje tudi materinsko predajanje, čeprav je ta motiv zelo redek in pravo nasprotje večini drugih, v katerih je hčerina eksistenca skoraj toliko kot materina lastnina, ob kateri je ta čutila srečo. Ta oblika ljubezni se

je v nekaterih pesmih (V prahu svojih dni, Za tuje roke posejana) spremenila v očitno še edino možno podobo ljubezni, namreč v skrb in strah za hčerino usodo. Konec tega so-žitja je ločitev obeh, se pravi materina osamelost (Spet vas čakam).

Kaj menite o teh pesmicah? — Mor-da se nekatere v tradicionalnem smislu berejo kar prijetno (Rojstvo, In tihe ure, Ne odidi), toda prav gotovo je, da so vse skupaj literarno presežene — oziroma literarno ne dosegajo prave pesmi. Tu ne bi razpredali v resnici za-

pletenege razmerja med otrokom in starši, zapišimo le nekaj besed o jeziku teh verzov. Ni mogoče zatajiti, da je nastal zunaj vseh že zdaleč ne preveč sodobnih prizadevanj po razbijanju jezikovnih klišejev, se pravi, da pričujoča besedila ponavljajo zelo stare klišeje, ki vsaj v pesmi povedo bore malo in so pomensko polni le ob nepoznavanju sodobne poetične vsebine. Plemenit ali kakršen si že bodi namen tako ostaja plemenit ali k. s. ž. b. namen, poezija pa poezija.

J. Horvat

GLOSA

KDO JE PROTI ČEMU?

Čeravno strokovna publikacija ni nogomet ali kaj podobnega, vendar tudi tu veljajo nekatera pravila igre. Podtikanje sodi med hude prekrške v teh moralnih pravilih, in tisti, ki jih naklepno krši, mora pač računati tudi s posledicami.

Sodim, da je po »pojasnilu« J. Pleterskega povsem nesporno, da »nisi- sem enačil črte londonskega pakta z rapalsko mejo«, in to je bistveno, saj razen ugotovitve, da je Italiji na slovenskem narodnem ozemlju v Rapallu uspelo doseči več, kot ji je celo obljubljal londonski pakt, sploh nisem načeval podrobneje, kako je pakt iz leta 1915 trgal naše narodno telo.

V uvodnem poglavju sem namreč posvetil temu takrat tajnemu dogovoru le nekaj vrstic in ga nisem obravnaval detajlneje, kaj je nam Slovencem jemal oziroma puščal, ampak sem ga apostrofiral predvsem kot eno izmed najbolj brutalnih manifestacij italijan-

skega imperializma, ki je skušal povsem zapreti Jadran in ga tako spremeniti v »italijansko jezero«. To in nič več je bil moj namen!

V skladu s to izhodiščno mislijo je tudi grafično ponazorilo, ki ga pa nikakor ni moč imenovati zemljevid. Od tega čisto sumarnega prikaza odpade nekaj kvadratnih centimetrov na slovensko ozemlje, saj so na njem naznačena le mesta Ljubljana, Gorica in Trst, in če bi še tako spretno cepili dlako, ni mogoče delati hipotez, ki jih J. Pleterski razpleta v svojem »pojasnilu«. Da ne bo pomote: njegova razmišljanja so sicer zanimiva, vendar usmerjena na napačen naslov. Še na nekaj bi ga želel opozoriti: za sklepe (tudi v tem primeru) je odločilno besedilo in ne morebitna grafična ponazoritev, ki je zgolj orientacijske, sekundarne narave.

Ne maram sprenevedanja, sklicevanja na »spraševanja drugih«, vendar mi- slim, da je stvar zdaj meritorno pojasnjena.

Dr. J. Jeri